

<https://hstryres.uz/journal/index.php/makro>

2026, № 2 (14)

ISSN-3030-3761

ТАРИХИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
Илмий журнали

ИСТОРИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
Научный журнал

HISTORICAL RESEARCHES
Scientific journal

ТОШКЕНТ-2026

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосори:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief editor:

Шакиров Иляс Рахимзянович
т.ф.ф.д., (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор, Академик
Ўзбекистон Миллий университети
Сулейманов Рустам Хамидович
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Муминов Алишер Гаффарович
Сиёсий фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Зуев Андрей Сергеевич
тарих фанлари доктори, профессор
Новосибирск Давлат университети
Ишанхуджаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Холиқулов Ахмад Баймаҳаматович
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Габриэльян Софья Ивановна
тарих фанлари доктори, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Убайдуллаева Барно Машрабжоновна
тарих фанлари доктори, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Очилдиев Файзулла Бобоқулович
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Саидбобоев Зокиржон Абдукаримович
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Азизов Илдар Рафаэлевич
Сиёсий фанлари доктори (DSc)., доцент
Бизнес ва тадбиркорлик Олий мактаби

Гаффоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети
Сиддиқов Равшан Бердимуратович
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Тухтабеков Козимбек Азимбекович
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Бабабеков Акбар Давурбаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети
Бахранов Шерзод Таштурсунович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Жамоат ҳафсизлиги университети
Алиазарова Дилдора Валишеровна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Холиқулова Шахноза Боймуҳамматовна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Навоий Давлат педагогика институти
Нормуродов Дилмурод Раҳматуллаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Абдулаева Нигора Санжаровна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Америка технологиялар университети
Тоғаев Жасур Эркинович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Усаров Умид Абдумавлянович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Эшқувватов Бобир Валикул ўғли
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)., доцент
Ўзбекистон Миллий университети

Контакт редакции журнала
Город Ташкент, улица Мирзо Голиба,
Исторический факультет
Национального Университета
Узбекистана имени Мирзо Улугбека
Web: <https://hstryres.uz/journal/>
E-mail: I.Shakirov91@mail.ru
Тел: +998900382203

Contact Editors of journal
Tashkent city, street of Mirzo Golib,
Faculty of history of the National
university of Uzbekistan named after
Mirzo Ulugbek
Web: <https://hstryres.uz/journal/>
E-mail: I.Shakirov91@mail.ru
Phone: +998900382203

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1	Adilov Abror Anvarovich IKKINCHI JAHON URUSHIDAN KEYINGI DASTLABKI YILLARDA O‘ZBEKISTONDAGI DAVLAT VA DIN MUNOSABATLARI TARIXIDAN	5
2	Алиязарова Дилдора Валишеровна ВОЕННЫЕ КОРРЕСПОНДЕНТЫ И ИХ ВКЛАД В РЕГИОНАЛЬНУЮ ПЕРИОДИЧЕСКУЮ ПЕЧАТЬ ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЫ	14
3	Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich XIX ASRNING 30-40-YILLARIDA BUXORO XONLIGIDA INGLIZ-RUS SAVDO- IQTISODIY RAQOBATI VA UNING MINTAQAVIY SAVDO ALOQALARIGA TA’SIRI	27
4	Bo'tayev Jonibek Shodiyevich XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATIDA HARBIY- MA’MURIY BOSHQARUV TIZIMINING SHAKLLANISHI	35
5	Исхаков Мирсадик Мирсултанович, Ғойибов Бобир Собирович СУҒДИЙ ТИЛ СОН ТУРКУМИНИНГ ЛЕКSIK ВА РАҚАМЛИ ИФОДАЛАРИ	43
6	Kimsanova Ruxshona Xayrulla qizi NAVRO‘Z AHMADHON VA UNING AVLODLARI DAVRIDA TOSHKENT	53
7	Mamatova Maxfuza Baxriddinovna MARKAZIY OSIYO CHOY YO’LI TARIXIDAN	61
8	Muzaffarov Muhammadaminxon Xusanxon o‘g‘li TURKIY TILLI DAVLATLAR HAMKORLIK KENGASHI (TURKIY KENGASH) TARKIBIDAGI ASOSIY ORGANLAR VA TUZILMALAR	67
9	Ne'matov Shoxzodbek Ulug'bek o'g'li O‘ZBEKISTONDA O‘RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA’LIM TIZIMIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR (2017–2021-YILLAR)	73
10	Normuratov O‘rolbek Jumma o‘g‘li BUXORO XONLIGI VA ROSSIYA PODSHOLIGI O‘RTASIDAGI SIYOSIY HAMDA IQTISODIY MUNOSABATLARNING SHAKLLANISHI (XVI ASR OXIRI – XVII ASR BIRINCHI YARMI)	82
11	Очилдиев Файзулла Бобокулович БУХОРО АМИРЛИГИГА ТЕМИР ЙЎЛ ТАРМОҒИНИНГ КИРИБ КЕЛИШИ ВА УНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ	92
12	Qosimov Mirjalol Ravshan o‘g‘li O‘ZBEKISTONLIK PARTIZANLARNING SOBIQ ITTIFOQ HUDUDINI OZOD ETISHDAGI ISHTIROKI (UKRAINA VA RSFSR MISOLIDA)	101
13	Raximova Gulilola Zohid qizi O‘ZBEKISTONDA BOLALAR MAVZUSIGA IXTISOSLASHGAN OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING FAOLIYATI	110
14	Саломова Барчиной Журакуловна ЖУРНАЛИСТ АЁЛЛАРНИНГ ЖАМИЯТ ҲАЁТИ ВА ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАРДАГИ ЎРНИ	117
15	Toirova Zamira Suban qizi TOSHKENT IQTISODIY RAYONI ELEKTR ENERGETIKASI: HUDUDIY JOYLASHUVI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	131
16	Turdaliyeva Gulasalxon Abdusalom qizi XV ASR OXIRIDA HIROT DAVLATIDA SOLIQ SIYOSATINING XUSUSIYATLARI (HUSAYN BAYQARO DAVRI)	137
17	Xasanboyeva Gulxayo Ximmat qizi 1950-1980-YILLARDA O‘ZBEKISTON SSR KOLXOZLARINING HOLATI VA UNDAGI O‘ZGARISHLAR	142

18	Qodirova Ra'no Mamirjonovna SOVET HOKIMIYATINING DASTLABKI YILLARIDA TURKISTON XALQ MAORIFI VA JAMIYATSHUNOSLIK FANINING SHAKLLANISHI	148
19	Ergashev Umidjon Muhammed o'g'li O'ZBEKISTON SSRDA SOLIQ TIZIMINING TASHKIL ETILISHI (TOSHKENT OBLASTI MISOLIDA)	155
20	Эргашев Хусан Юсуп ўғли ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИДА ОЛИБ БОРИЛГАН АРХЕОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАРНИНГ ОЛИБ БОРИЛИШИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	162
21	Xaitov Zafar Uzakovich VIZANTIYA MADANIYATI VA UNING JAHON SIVILIZATSIYASIDA TUTGAN O'RNI	167
22	Юлдашева Шохсанам Юнусали кизи ВЕНСКАЯ СИСТЕМА МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ МУЗЕЙНОГО ДЕЛА ВО ФРАНЦИИ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА	173

Raximova G. Z.

«O‘zbekiston tarixi» kafedrasida mustaqil tadqiqotchisi

O‘zbekiston Milliy Universiteti

gulilolaraximova777@gmail.com**O‘ZBEKISTONDA BOLALAR MAVZUSIGA IXTISOSLASHGAN
OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING FAOLIYATI****ANNOTATSIYA**

Mazkur maqolada O‘zbekiston bolalar matbuotining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari yoritilgan. Unda mustaqillikdan keyingi davrda faoliyat yuritgan bolalar gazeta hamda jurnallari, xususan, “G‘uncha”, “Gulxan”, “Tong yulduzi”, “Klass!” nashrlarining tarixi, maqsad-vazifalari, mazmuniy yo‘nalishlari va tarbiyaviy ahamiyati batafsil tahlil qilingan. Shuningdek, mustaqillik yillarida paydo bo‘lgan xususiy bolalar nashrlari va bolalar uchun mo‘ljallangan telekanallar faoliyati haqida ma’lumot berilgan. Maqolada bolalar matbuotining yosh avlodni vatanparvarlik, ma’naviyat, insonparvarlik ruhida tarbiyalashdagi o‘rni alohida ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: Bolalar matbuoti, bolalar gazetasi, bolalar jurnali, “G‘uncha”, “Gulxan”, “Tong yulduzi”, “Klass!”, mustaqillik davri matbuoti, bolalar tarbiyasi, vatanparvarlik, ma’naviyat, yosh muxbirlar, ommaviy axborot vositalari, bolalar telekanallari.

KIRISH

Mamlakatimizda bolalar matbuoti tizimining shakllanishi yurtimiz mustaqillikni qo‘lga kiritgandan keyin yanada avj oldi. Yosh avlod tarbiyasi va bilim olishi hamda yetuk shaxs sifatida o‘sishi har qanday jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Jarayonda ta’lim muassasalari bilan bir qatorda ommaviy axborot vositalari, ayniqsa bolalar uchun mo‘ljallangan matbuot katta vazifa bajaradi. Bolalar matbuoti nafaqat axborot manbai, balki tarbiyaviy va ma’rifiy institut hamdir. Bugungi globallashuv sharoitida bolalar ongiga ta’sir ko‘rsatuvchi axborot oqimi keskin oshgan bir paytda, bolalar matbuotining maqsadli va ijobiy tarbiyaviy vazifalari yanada keng o‘rganilmoqda. Shu bois mazkur maqolada bolalar matbuotining yosh avlod tarbiyasidagi o‘rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda yo‘nalishli yechimlar berish maqsad qilib qo‘yildi [1].

TADQIQOTNING ASOSIY NATIJALARI

Garchi mustaqillikkacha bir qator bolalar nashrlari, jumladan, 1958-yildan to hozirgi kungacha chop etilayotgan «G‘uncha» jurnali, 1929-yilda ilk marotaba «Yosh kuch» nomi bilan chiqqa boshlagan, ammo Ikkinchi Jahon urushi yillari, ya’ni 1941-yili tahririyat yopilishi munosabati bilan faoliyati to‘xtatilgan, keyinchalik 1957-yili «Пионер» nomi bilan qayta chiqqa boshlagan va shu yilning o‘zida nomi «Gulxan» deb o‘zgartirilgan jurnallar, bundan tashqari, 1929-yildan buyon avval «Lenin uchquni», 1992-yildan boshlab hozirgi «Tong yulduzi» nomi

bilan chop etilayotgan gazeta hamda 1927-yildan buyon rus tilida «Пионер востока» nomi bilan nashr etilgan, mustaqillikdan keyin «Klass!» nomi bilan chiqayotgan gazetalar faoliyat yuritayotgan bo'lsa-da, bu nashrlarda, tabiiy, sho'rolar mafkurasini keng targ'ib etish ustuvorlik qilgan. Hozirgi kunda «G'uncha» jurnali maktab yoshigacha bo'lgan bolalar dunyoqarashini kengaytirish, ularni barkamol inson sifatida tarbiyalashga hissa qo'shish vazifalarini o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. «Gulxan» jurnali, «Tong yulduzi» va «Klass!» gazetalarining asosiy maqsadi esa bolalarni vatanparvarlik, vatanga mexr va sadoqat ruhida tarbiyalash, ularning ongida gumanizm, do'stlik hislarini shakllantirish, dunyoqarashini kengaytirishdan iboratdir[2].

1927-yil noyabr oyidan boshlab O'z SSR bolalar va o'smirlari uchun rus tilida gazeta chiqarila boshlandi, u bugungi kunda **“Klass!”** nomi bilan nashr etiladi. Uning birinchi nomi **“Пионер Востока”** edi. Eng qadimgi respublika bolalar gazetasi har hafta 8 sahifada nashr etilgan, nashr etilgan kun har seshanba[3].

Gazeta Respublika bolalarining hayoti haqida ma'lumot beradi. Gazetada **“Школа юнкора”** mavjud bo'lib, u yerda bolalar jurnalistika asoslarini o'rganadilar. Gazetaning mazmuni juda xilma-xil bo'lib, bolalar hayotiga taalluqli hamma narsani qamrab oladi. Maktab hayotiga alohida e'tibor beriladi. Qiziqarli darslardan reportajlar, maktabdagi turli tadbirlar, sevimli o'qituvchilar haqidagi maqolalar, tarbiyaviy va axloqiy mavzular doimiy ravishda **“Klass!”** gazetasida o'rin oladi[4].

“Klass!” bolalarning o'zlari tomonidan gazeta tayyorlashdir, ya'ni deyarli butun gazeta o'smirlar materiallaridan iborat. Tanlovlar, krossvordlar va sovg'alar va rag'batlar bilan turli xil o'yin vazifalari **“Klass!”**da. Har bir bola nafaqat o'quvchi, balki yosh muxbir ham bo'lishi mumkin. **“Klass!”**- respublika gazetasi.

“Tong yulduzi” – 1929 yil 1-avgustdan chiqa boshlagan, respublika bolalar va o'smirlarning davlat nashri - **“Tong yulduzi”** (avvalgi **“Lenin uchquni”**) gazetasi chop etila boshlaganiga 90 yildan oshdi.

Ushbu gazeta bolalar va o'smirlar uchun qiziqarli va ma'lumotlarga boy bo'lib, aynan o'smir yoshdagi bolalar dunyoqarashiga mos keladi[5].

Ayni damda **“Tong yulduzi”** gazetasida 19 kishi faoliyat yuritadi. Bulardan: bosh muharrir va rahbar Feruza Adilova, 3 ta bo'lim muharriri, 4 ta muhbir, 2 ta katta muhbir, rassom, dizayner, foto muhbir. 2017-yildan buyon Maktabgacha va Xalq ta'limi vazirligi qoshida faoliyat yuritadi. Gazetaning maxsus fondi yo'q. Haftalik gazeta, 1 oyda 4 ta son nashr etiladi. 2025-yil uchun obuna narxi 572000 so'm.

“Gulxan” - bolalar jurnali, LKSM organi, O'zbekiston SSR ta'lim vazirligi va V. I. Lenin nomidagi pioner tashkilotining Respublika Kengashi nashri sifatida vujudga kelgan. 1952-yildan boshlab Toshkentda o'zbek tilida oyiga bir marta nashr etilgan (1957-yilgacha **“Пионер”** deb nomlangan). Jurnal sahifalarida asosiy siyosiy masalalar aks etgan. Mamlakatda ham, chet elda ham sodir bo'layotgan voqealar. Yosh kitobxonlar sovet odamining yutuqlari bilan tanishganlar. Bolalar, maktab haqida, ularning hayoti haqida she'rlar, hikoyalar, romanlar va insholar **“Gulxan”**da nashr etilgan. Jurnal maktab o'quvchilarining sport hayoti haqida

hikoya qilgan, turli musobaqalar o'tkazish, piyoda sayohatlarni tashkil etish, bolalar havaskorlarining chiqishlari bo'yicha maslahatlar bergan[6].

Maxsus "Gulsovet" bo'limida (gulxan Kengashi) pioner ishlari haqida materiallar joylashtirilgan va boshqa bo'limda fan va texnika yutuqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi haqidagi hikoyalar va kichik maqolalar qiziqarli va jonli shaklda nashr etilgan. Jurnal ishida O'zbekiston shoir va yozuvchilari faol ishtirok etgan: Oybek, G'afur G'ulom, Asqad Muxtor, G'ayratiy, Shuhrat va boshqalar.

«G'uncha» kichik yoshdagi bolalarning adabiy-badiiy bezakli jurnali 1958-yil yanvar oyidan chiqa boshlagan. Ana shu yildan boshlab jurnalning rasman nashr sanasi belgilangan. Muassislari: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Matbuot va Axborot agentligi, «Kamolot» Yoshlar Ijtimoiy harakati Markaziy kengashi. **Tili:** o'zbekcha. **Bosh muharrir:** Dilfuza Shomalikova. **O'quvchisi:** 6-11 yoshli bolalar, **davriyligi:** oyda bir marta, bir yilda 12 marta, bir sonning o'rtacha adadi 130 ming nusxa. **Jurnalning maqsad va vazifalari:** kichik yoshdagi bolalarning tasavvurini boyitish, shu orqali ularda millatga, Vatanga, insonlarga bo'lgan mehr-muhabbat tuyg'ularni tarbiyalashdan iborat. Shuningdek, jurnalda chop etiladigan she'r, ertak, hikoya va boshqa adabiy janrdagi materiallar bilan bolalarga do'stlik, ezgulik, vatanparvarlik, saxiylik, sadoqat, hurmat, milliy qadriyatlar, ma'naviyat, qadr-qimmat, e'zoz kabi tushunchalar targ'ib qilinadi[7]. Yo'nalishdan kelib chiqqan holda adabiyot, san'at, xalq og'zaki ijodi, sportni targ'ib qiluvchi badiiy-publitsistik asarlar yoritib boriladi. Shu bilan birga bolalardan kelgan maktublar asosida uning yozgan ilk she'riy-nasriy mashqlari, chizgan rasmlari hamda maqolalari e'lon qilinadi. Butun jahon bolalar adabiyoti xazinasidan joy olgan adabiyot va san'at asarlariga o'rin ajratiladi. O'zbekiston xalq shoirlari, O'zbekiston xalq rassomlari, shuningdek, respublikamizning ko'zga ko'ringan adabiyot va san'at darg'alarining fikr-mulohazalari, asarlaridan namunalar chop yetiladi. Yurtimizning turli viloyat va tumanlarida adabiy uchrashuvlar, ko'rik-tanlovlar tashkil etiladi. Jahon va mamlakatimizda o'tkazilayotgan tadbirlar o'z vaqtida yoritib boriladi. «Kamalak» bolalar tashkilotining amalga oshirayotgan ishlari, eng namunali yetakchi va sardorlarning faoliyatlari ibrat sifatida jurnal sahifalaridan joy oladi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1995-yil 14-fevral qarori bilan jurnal Davlat tasarrufiga o'tkazildi [8].

Ayni damda "G'uncha" jurnali tahririyatida 10 kishi faoliyat yuritmoqda. Bulardan rahbar (D. Shomalikova), bosh kotib, mas'ul kotib, badiiy muharrir, buxgalter, 2 ta rassom, 2 ta muharrir. Jurnalning ta'minotchi fondi yo'q.

Jurnalning serma'no va qiziqarli she'rlarini shoirlar Dilfuza Kamoljonova, Mir'aziz Azam, Ravshan Isoqov o'z ijod to'plamlaridan saralab taqdim etadilar. Ayni damgacha G'uncha jurnalining tarixiga nazar tashlaydigan bo'lsak shu kungacha jurnalda: Abdusodiq Irisov (1958-1962), Sobir Yunusov (1962-1967 yy.), Anvar Bo'riboyev (1967-1971 yy.), Yayra Sa'dullayeva (1971-1996), Erkin Malikov (1996-2000), Yoqutxon Raximova (2000-2007), Umida Abduazimova (2007-2008), Dilfuza Shomalikova (2009-yildan buyon) bosh muharrir sifatida jonkuyarlik bilan xizmat qildilar. 2024-yil uchun bir dona jurnal narxi 15000 so'm,

yillik obuna narxi 144000 so'm. 2025-yil uchun obuna 185000 so'mni tashkil etadi.

Yuqorida nomlari tilga olingan nashrlardan tashqari yurtimizda, ayni mustaqillik yillarida «DonoWord», «Bilimdon», «Znayka», «2x2», «Rodnichok», «Buloqcha», «Bulbulcha», «Jajji akademik», «Vunderkind.uz», «Bolalar dunyosi», «Smart kids» «Nihol» kabi xususiy gazeta va jurnallar dunyoga keldi, ommalashdi. «Bekinmachoq» nomli badiiy-bezakli jurnal faoliyatini boshlaganiga u qadar ko'p vaqt o'tmaganiga qaramay bolalarning sevimli jurnaliga aylanib ulgurdi. «Bolalar dunyosi» gazetasi bolalar va o'smirlar nashri hisoblanib, ingliz, rus va o'zbek tillarida chop etilmoqda. Ushbu nashr «E'tirof - 2013» va «Oltin qalam» mukofotlari bilan taqdirlangani alohida diqqatga sazovordir. O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasining tizimida faoliyat yuritayotgan «O'zbekiston», «Sport», «Yoshlar», «Madaniyat va ma'rifat», «Dunyo bo'ylab» va «Toshkent», «Navo» telekanallarining har birida bolalar uchun ko'rsatuvlar mavjud. «Yoshlar» teleradiokanali qoshida 2013-yil 1-iyun kuni «Bolajon» telekanalining ochilishi mazkur yo'nalishda katta qadam bo'ldi [9].

Mazkur tadqiqot jarayonida O'zbekistonda bolalar mavzusiga ixtisoslashgan ommaviy axborot vositalarining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy faoliyat yo'nalishlari kompleks tarzda tahlil qilindi. O'rganishlar natijasida quyidagi ilmiy xulosalar va natijalarga erishildi:

Mustaqillik yillarida bolalar matbuoti va elektron OAV faoliyati mazmunan va tashkiliy jihatdan yangi bosqichga ko'tarilgani aniqlandi. Ilgari asosan mafkuraviy yo'nalishda faoliyat yuritgan bolalar nashrlari mustaqillik davrida milliy qadriyatlar, ma'naviyat, vatanparvarlik, huquqiy madaniyat va ijodkorlikni targ'ib etishga yo'naltirilganligi asoslandi.

“G'uncha”, “Gulxan”, “Tong yulduzi”, “Klass!” kabi an'anaviy bolalar nashrlari faoliyati tahlili shuni ko'rsatdiki, ushbu OAVlar bolalarning yosh xususiyatlariga mos kontent yaratish, yosh ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash va yosh muxbirlar maktabini shakllantirishda muhim ijtimoiy-madaniy institut sifatida faoliyat yuritmoqda.

Mustaqillik davrida xususiy sektorning bolalar nashrlari sohasiga kirib kelishi natijasida kontent rang-barangligi va raqobat muhiti shakllangani aniqlandi. Bu esa bolalar uchun mo'ljallangan axborot mahsulotlarining sifat ko'rsatkichlari oshishiga xizmat qilgan.

Bolalar uchun mo'ljallangan telekanallar va elektron platformalar faoliyati tahlili shuni ko'rsatdiki, zamonaviy OAV tizimida audiovizual va raqamli kontentning ulushi ortib bormoqda. Bu jarayon bolalarning axborotni qabul qilish psixologiyasi va mediaiste'mol madaniyatidagi o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liq.

Tadqiqot natijalari bolalar OAVlari yosh avlodni vatanparvarlik, milliy o'zlikni anglash, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda samarali vosita ekanini ilmiy asosda tasdiqlaydi. Bolalar matbuoti va telekanallari nafaqat axborot beruvchi, balki ijtimoiylashuv va tarbiyaviy funksiyani bajaruvchi muhim kommunikativ institut sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shuningdek, tadqiqot davomida bolalar OAVlari faoliyatida raqamlashtirish jarayoni, internet platformalaridan foydalanish, interaktivlik darajasining oshishi kabi tendensiyalar aniqlanib, ularning istiqboldagi rivojlanish yoʻnalishlari belgilab berildi.

Umuman olganda, olib borilgan ilmiy tahlillar Oʻzbekistonda bolalar mavzusiga ixtisoslashgan OAV tizimi barqaror rivojlanayotganini, u jamiyatning maʼnaviy-maʼrifiy taraqqiyotida muhim oʻrin tutishini hamda yosh avlod tarbiyasida strategik ahamiyatga ega ekanini koʻrsatdi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Oʻzbekistonda bolalar matbuoti tizimi boy tarixga ega boʻlib, mustaqillik yillarida mazmun va shakl jihatidan yangi bosqichga koʻtarildi. Avvalgi davrlarda nashrlarda mafkuraviy yoʻnalish ustuvor boʻlgan boʻlsa, bugungi kunda bolalar gazeta va jurnallari yosh avlodning intellektual, maʼnaviy va axloqiy kamolotini taʼminlashga xizmat qilmoqda. “Gʻuncha”, “Gulxan”, “Tong yulduzi”, “Klass!” kabi nashrlar bolalarning dunyoqarashini kengaytirish, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalashda muhim oʻrin tutadi. Shuningdek, xususiy nashrlar va bolalar telekanallarining koʻpayishi bolalar ommaviy axborot vositalarining rang-barangligini taʼminlab, ushbu sohaning yanada rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN MANBA VA ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi Oʻzbekiston strategiyasi. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2021.
2. Joʻrayev N., Ziyoyeva D. Oʻzbekiston matbuoti tarixi. – Toshkent: Sharq, 2012.
3. Qosimova M. Bolalar adabiyoti va bolalar matbuoti masalalari. – Toshkent: Fan, 2015.
4. “Klass!” gazetasi arxivi. (avvalgi “Pioner Vostoka”). 1927–2024-yillar sonlari.
5. “Tong yulduzi” gazetasi arxivi. 1929–2024-yillar sonlari.
6. “Gulxan” jurnali arxivi. 1952–2024-yillar sonlari.
7. “Gʻuncha” jurnali arxivi. 1958–2024-yillar sonlari.
8. Umarov A. Oʻzbek jurnalistikasi tarixi. – Toshkent: Universitet, 2010.
9. Oʻzbekiston Milliy teleradiokompaniyasi materiallari. Bolalar va oʻsmirlar uchun telekoʻrsatuvlar haqidagi maʼlumotlar.

Рахимова Г. З.

Независимый исследователь кафедры «Истории Узбекистана»

Национальный университет Узбекистана

gulilolaraximova777@gmail.com

РАЗВИТИЕ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ СМИ, СПЕЦИАЛИЗИРУЮЩИХСЯ НА ДЕТСКОЙ ТЕМАТИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются этапы формирования и развития детской прессы Узбекистана. Подробно анализируется деятельность детских газет и журналов периода независимости, в частности изданий «G'uncha», «Gulxan», «Tong yulduzi», «Klass!», их история, цели и задачи, содержательные направления и воспитательное значение. Также приводятся сведения о частных детских изданиях и телевизионных каналах для детей, появившихся в годы независимости. В статье особо подчёркивается роль детской прессы в воспитании подрастающего поколения в духе патриотизма, духовности и гуманизма.

Ключевые слова: детская пресса, детская газета, детский журнал, «G'uncha», «Gulxan», «Tong yulduzi», «Klass!», пресса периода независимости, воспитание детей, патриотизм, духовность, юные корреспонденты, средства массовой информации, детские телеканалы.

Rakhimova G. Z.

Independent researcher at the department of «History of Uzbekistan»

National University of Uzbekistan

gulilolaraximova777@gmail.com

DEVELOPMENT AND FUNCTIONING OF CHILDREN- SPECIALIZED MASS MEDIA IN UZBEKISTAN

ABSTRACT

This article examines the stages of formation and development of children's press in Uzbekistan. It provides a detailed analysis of children's newspapers and magazines that have operated during the post-independence period, particularly the publications "G'uncha," "Gulxan," "Tong yulduzi," and "Klass!," focusing on their history, objectives, thematic directions, and educational significance. The article also presents information on private children's publications and television channels for children that emerged during the years of independence. Special emphasis is placed on the role of children's media in fostering patriotism, spirituality, and humanistic values among the younger generation.

Keywords: children's press, children's newspaper, children's magazine, "G'uncha," "Gulxan," "Tong yulduzi," "Klass!," press of the independence period,

child upbringing, patriotism, spirituality, young correspondents, mass media, children's television channels.